

Ing. Pavel Zona, Ph.D.

Československá samostatná brigáda Jana Žižky z Trocnova v Jugoslávii – – opomíjená součást protifašistického odboje

Vojenské rozhledy, 2014, roč. 23 (55), č. 2, s. 146–153, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line).
Článek prošel recenzním řízením.

The Czechoslovak Independent Brigade of Jan Žižka in Yugoslavia— — Neglected Component of Anti-fascist Resistance

Abstrakt:

Češi a Slováci se zapojili do protifašistického odboje v průběhu druhé světové války na mnoha frontách. Jednou z nich a z hlediska počtů bojujících třetí nejvýznamnější, bylo bojiště v bývalé Jugoslávii. Podle změn v politické orientaci Československa a posléze České republiky se vyvíjel i vztah politiků, historiků a médií k jednotlivým složkám našeho odboje. Účast Čechů a Slováků usídlených ve Slavonii na osvobození Jugoslávie a porážce Německa byla vždy poměrně „politicky“ komplikovaná. Nelze ale zpochybnit její význam a rozsah a především hrdinství příslušníků Národní osvobozovací armády v Jugoslávii původem z Čech, Moravy a Slovenska. V říjnu 2013 jsme si připomněli sedmdesáté výročí vzniku této jednotky.

Abstract:

During the Second World War, the Czechs and the Slovaks joined anti-fascist resistance on many fronts. The battlefield in the former Yugoslavia was in terms of numbers of combatants third most important. The relationship of politicians, historians and media, to various components of our resistance reflected changes in the political orientation of Czechoslovakia, or the Czech Republic. The share of the Czechs and the Slovaks, settled in Slavonia, in the liberation of Yugoslavia and the defeat of Germany was always “politically” complicated. But nobody can dispute its importance and scope, heroism of members the National Liberation Army of Yugoslavia, natives of Bohemia, Moravia and Slovakia. In October 2013, we marked the seventieth anniversary of this unit.

Klíčová slova:

Partyzánská válka, partyzánská brigáda, partyzánské jednotky, Národně osvobozenecká armáda Jugoslávie, Slavonie, osvobozenecký boj, Německo.

Key words:

Guerrilla warfare, guerrilla brigade, partisan detachments, the National Liberation Army of Yugoslavia, Slavonia, liberation struggle, Germany.

Úvod

Každý stát a jeho armády staví na své historii, na svých tradicích. Jsou národy a státy s dlouhou nepřerušovanou identitou, v jejichž dějinách jsou skvělé, světlé, ale i temnější období a události. Na druhé straně se vyskytují i národy, jejichž suverenita byla často přerušována díky okupacím silnějším sousedů, nebo přijetím vlády cizích panovnických rodů, případně zradou vládnoucích složek. Mezi ty druhé patří nesporně i Česká republika, a tím i její armády, jejichž příslušníci byli často okolnostmi nuceni bojovat v „cizích službách“ za svobodu národa a znovuoobnovení státní suverenity. Proto také soudobá Armáda České republiky staví na tradicích vycházejících především z jejího působení v zahraničí.

Za 96 let od vzniku samostatné Československé republiky a posléze České republiky prošel náš politický systém mnoha změnami, které s sebou přinesly mnohdy zásadní obraty. Ať už se týkaly pohledu na uplynulá období, na události je doprovázející, na osobnosti, jež byly hybateli dějin v daném období. V této souvislosti nelze nezpomenout pohled na postavení a úlohu legií v našich dějinách, na roli Masaryka, Beneše, na roli prvorepublikové československé branné moci v roce 1938. Ještě problematičtější byl vývoj pohledu na jednotlivé složky našeho protifašistického odboje na bojištích druhé světové války v letech 1945-1990. Podívejme se na naše vojáky bojující v pouštích severní Afriky, na východní frontě, nebo v rámci RAF. Jejich postavení se měnilo ze dne na den, od glorifikace až po kriminalizaci.

I zde však najdeme výjimku. Jsou to Češi, Moravané a Slováci, kteří se na konci 19. století postupně usídlovali v tehdy rakousko-uherském Chorvatsku, především v okolí Daruvaru ve Slavonii. Jednalo se o poměrně významnou národnostní menšinu, která si uchovala svoji identitu prakticky dodnes. A právě příslušníci těchto národů se významně zapojili do národně osvobozenického hnutí v Němci obsazené Jugoslávii. Na jejich podíl na porážce fašismu se většinou zapomínalo a bohužel i zapomíná dodnes. Proč tomu tak bylo a je? V období po roce 1948, ale i po roce 1989 tomu tak bylo proto, že vůdce Národní osvobozenické armády v Jugoslávii byl Josip Broz-Tito. V prvním případě proto, že dokázal prosadit vlastní směr rozvoje poválečné Jugoslávie bez ohledu na Sovětský svaz, v druhém případě proto, že to byl komunista. A příslušníci „našich národů“ tak nesli na svých ramenou cejch „nežádoucí složky odboje“.

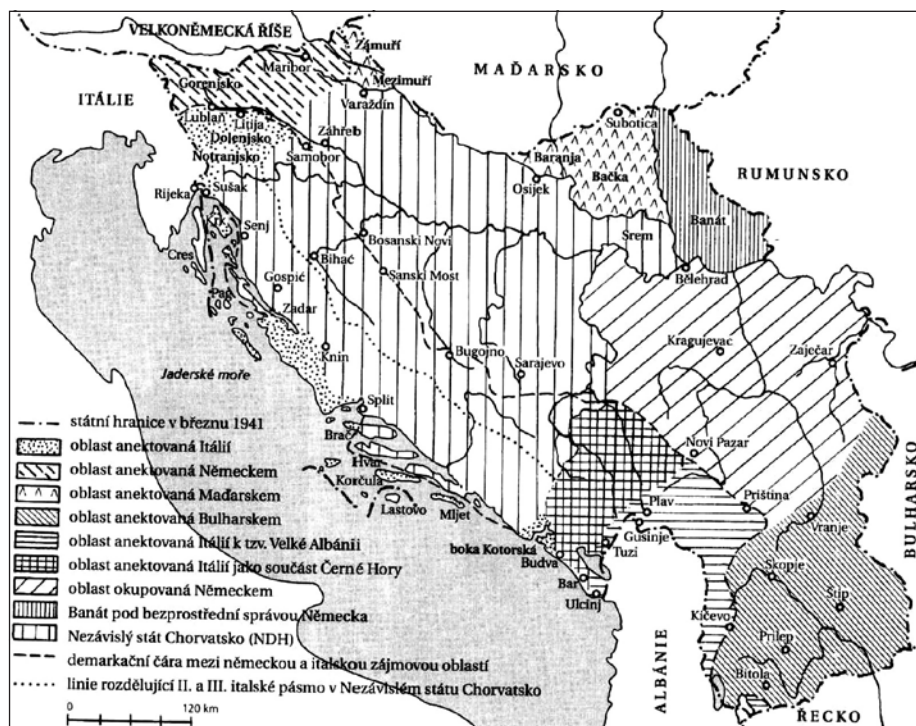
Pouze v krátkém období počátku osmdesátých let vyšlo několik publikací, z nichž lze čerpat. Zajímavé jsou rovněž kroniky některých obcí, ve kterých se rodiny bývalých partyzánů usadily po válce.

Jugoslávie v letech 1941-1945

Na začátku roku 1941 začalo hitlerovské Německo připravovat podmínky pro napadení Sovětského svazu. Součástí těchto příprav bylo zajištění Balkánu, kde stále existovalo samostatné Království Srbů Chorvatů a Slovinců. [1] **Bojové akce začaly bez vypovězení války ráno dne 6. dubna 1941 bombardováním Bělehradu a dalších měst. Do útoku se zapojilo 24 německých, 23 italských a 5 maďarských divizí s více jak 2000 letadly. Rozhodujícím bodem bojů bylo prolomení jugoslávské obrany na všech významných úsecích 10. dubna, po kterém následoval rozkaz k ústupu do hor. Armáda se začala rozpadat díky hromadným dezercím, zejména chorvatských a slovinských vojáků, což logicky**

vyústilo v totální chaos, který ukončilo podepsání bezpodmínečné kapitulace již neexistující armády dne 17. dubna. [2] Po kapitulaci Jugoslávie následovalo její dělení mezi vítězné státy a sousedy. Německo přímo okupovalo severní části Slovinska, podstatnou část Srbska, a některé ekonomicky či surovinově významné enklávy v dalších částech země. Zbytek Slovinska, část Chorvatska a Dalmácie, Černou Horu a Kosovo obsadila Itálie. Velkou část Makedonie anektovalo Bulharsko, část Srbska, Chorvatska a Slovinska u svých hranic okupovalo Maďarsko. Mapa rozdělení Jugoslávie je na obr.

Podstatnou část Chorvatska, Bosnu a Hercegovinu a část Srbska zabíral tzv. Nezávislý stát Chorvatsko (NDH - Nezavisna država Hrvatska). Tento stát zabíral téměř 100 000 km² a měl 6,5 milionu obyvatel. [3] Okamžitě po vzniku tohoto státu naplno vypukly nacionalistické snahy o vytvoření etnicky čistého státu, které vyvrcholily hromadným vražděním Srbů, Slovinců a muslimů a jejich izolací v koncentračních táborech, jako bylo Jagodno, ostrov Pag či Koprivnice. Přímou se tak odrazila národnostní politika královské vlády meziválečné Jugoslávie, jejíž důsledky pocítí uží národy bývalé Jugoslávie dodnes.

Obr.: Rozdělení poražené Jugoslávie po 17. dubnu 1941 [4]

Předpoklady pro odboj v Jugoslávii se vytvářely již před vlastní kapitulací. Okupační armáda postupovala tak rychle, že v jejich týlu zůstávaly početné a relativně dobře vyzbrojené útvary jugoslávské armády. Po rychlém odsunu německých jednotek připravujících se na další akce na východní frontě nebyl nikdo, kdo by dokončil pacifikaci celého území. Tento fakt způsobil, že fašistické Německo bylo nuceno v průběhu dalších let vyčlenit značné síly a prostředky, které mu následně chyběly na dalších frontách druhé světové války.

Již od května roku 1941 byly organizovány odbojové jednotky pod vedením plukovníka Dragoljuba Mihaloviče v horách západního Srbska. Ty navazovaly na tradici četnických bojovníků z doby bojů proti turecké nadvládě. Toto hnutí se rychle šířilo mezi srbským obyvatelstvem v Bosně a Hercegovině, Černé Hoře, ale i dalších oblastech osídlených srbským etnikem. Cíle bojových akcí vedených těmito silami byl návrat předválečného uspořádání a příprava podmínek pro invazi západních spojenců na Balkán. Problémem četnického hnutí byl srbský nacionalismus. Spontánně vznikala i další národnostní odbojová hnutí, která stejně tak jako četnici byla vedena především nacionalismem. Představovala však sílu, se kterou bylo nutno v dalším vedení protifašistického boje počítat. Významným subjektem, který se cíleně připravoval na celonárodní protifašistické povstání, byla Komunistická strana Jugoslávie (KSJ), která ovšem nebyla podporována Sovětským svazem. [5] Výzva k jeho zahájení byla zveřejněna 22. června 1941. [6]

Povstání vypuklo na počátku července prakticky ve všech částech země. Do konce roku 1941 bylo ve zbrani 60-70 tisíc partyzánů, kteří ovládali střídavě rozsáhlá území Srbska, Černé Hory, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska. Partyzánské hnutí bylo od počátku ovládáno KSJ prostřednictvím velitelů a komisařů, kteří se rekrutovali z řad veteránů války ve Španělsku. Jugoslávci zahájili svůj odboj v době, kdy byly síly Osy na vrcholu, a to v rozsahu, který neměl v Evropě obdoby. Snahou bylo vytvořit jednotnou protifašistickou frontu a s tím se partyzáni obrátili i na Mihalovičovy četníky. Byla vedena jednání o spolupráci, vzájemné pomoci a vymezení územní působnosti, bohužel neúspěšně. Naopak došlo ke srážkám mezi těmito složkami odboje, které vyústily ve vzájemnou nenávist a nesnášenlivost. Tyto rozpory nakonec vedly k tomu, že četníci spolupracovali s okupačními silami.

Němci vědomi si nebezpečí, které znamenalo partyzánské hnutí, provedli v roce 1941 a na počátku roku následujícího dvě velké ofenzivy, které rozštěpenému odbojovému hnutí způsobily nemalé ztráty, ale na druhé straně umožnily partyzánům získat dělostřelectvo a po bojích na Kozare i letadla. Právě boje na pohoří Kozara (východně Prijedoru) znamenaly rozhodující měření sil v tomto období partyzánské války. Porážka Němců v těchto bojích vyústila v rozsáhlou ofenzivu partyzánských sil, která vedla k významným územním ziskům prakticky ve všech částech okupované Jugoslávie. Období let 1942 a 1943 lze popsat jako etapu střídavých úspěchů obou stran. Probíhaly v nich významné boje a bitvy (Neretva, Sutjeska a další), ale také znamenaly výrazný růst prestiže partyzánských jednotek vedených Josipem Broz-Titem. To vyústilo v březnu roku 1943 v navázání oficiálního styku Londýna a partyzánů, vyslání oficiální mise k Titovu štábu a zahájení materiální pomoci partyzánským oddílům.

Vývoj v Jugoslávii významně ovlivnila kapitulace Itálie v září roku 1943. Němci již neměli dost sil na znovu obsazení území ovládané Národní osvobozeneckou armádou (NOA), která vznikla zapojením dalších národních protifašistických hnutí a především změnou organizace. V této armádě bojovali nejenom příslušníci jednotlivých národů Jugoslávie, ale i Italové, Francouzi, Němci, Češi, Slováci ale i příslušníci dalších národů. Na podzim roku 1943 měla NOA 300 000 vojáků v devíti armádních sborech, 27 divizích a 100 brigádách. [7] Na druhou stranu růst vlivu Tita a jeho armády vyvolal u německého velení snahu o zapojení nacionalistických jednotek z řad Chorvatů, Srbů ale i dalších národů do boje proti komunisty ovládané armádě. Tato etapa vzájemných bojů poznamenala vztahy národů Jugoslávie na dlouhá desetiletí dopředu a odrazila se i v období dělení Jugoslávie na počátku 90. let dvacátého století.

Pomoc západních spojenců NOA nabyla na významu v roce 1944, kdy byl již v lednu zahájen výcvik specialistů pro budoucí tankové a letecké jednotky jugoslávské armády. Od jara bylo spojení vyčleněno 300 bombardérů a 200 stíhaček ve prospěch NOA. Celkem bylo dodáno v tomto roce 9000 tun materiálu (100 000 pušek, 50 000 samopalů a kulometů, 1380 minometů, uniformy, boty atd.) Rok 1944 byl ve znamení přenesení hlavních bojů na území Srbska, což znamenalo pro Německo značnou hrozbu. Proto německé velení posílilo své jednotky na 270 000 mužů. V zemi dále působilo 30 000 maďarských vojáků, 70 000 četníků a další tisíce vojáků začleněných do dobrovolnického sboru v Srbsku, ruského ochranného sboru, ustašovských brigád, srbské státní stráže atd. V září dorazily jednotky Rudé armády k hranicím Jugoslávie, což vyvolalo nutnost koordinace bojových akcí mezi nimi a NOA. V říjnu byl dobyt Bělehrad, v průběhu podzimu Makedonie a na konci roku celé Srbsko.

Na počátku roku 1945 byla provedena reorganizace NOA. Přejmenovala se na jugoslávskou armádu a vznikl i její generální štáb. Díky amnestii z konce roku 1944, která přivedla do řad NOA desítky tisíc příslušníků dříve kolaborantských jednotek a mobilizaci obyvatelstva osvobozených území, se rozrostla na 800 000 mužů. Na počátku roku se bojovalo především na území NDH (Nezávislého státu Chorvatsko), která se měla stát baštou protikomunistických sil. Poslední německé jednotky na území Jugoslávie se vzdaly až 16. května 1945. [8]

Československá samostatná brigáda Jana Žižky z Trocnova v Jugoslávii

Místem vzniku 1. československé samostatné brigády byla Slavonie, ve které od konce 19. století žila významná menšina Čechů a Slováků. Jednalo se především o okresy Daruvar, Pakrac, Grubišno Polje a Garešnica. Největší podíl byl v Daruvaru, kde tvořili 23 % obyvatelstva. Na počátku roku žilo ve Slavonii 30 000 Čechů a Slováků. Okamžitě po okupaci Jugoslávie a vzniku NDH byl zahájen tlak na národnostní menšiny. Rušily se české školy, třídy, besedy. Příslušníci menšin byli vyzváni, aby požádali o chorvatské občanství, pokud ho dosud neměli.

Vzhledem k vazbám na „starou vlast“ (rozdělené a částečně okupované Československo) a represím ze strany ustašovského Chorvatska se významná část obyvatelstva Slavonie české a slovenské národnosti postupně zapojila do protifašistického odboje. V první fázi (r. 1941) tvořili příslušníci obou národů významnou část prvního slavonského praporu a od března roku druhého praporu 1. slavonského oddílu, kterému velel Čech Josef Vojáček zvaný Taras. Ve Slavonii zesílila aktivita partyzánů v průběhu roku 1942. Počty příslušníků protifašistických oddílů narůstaly, což vedlo ke vzniku 2. slavonského oddílu a spojením obou pak byla zformována 1. slavonská (12. chorvatská) brigáda, jejíž součástí byl od 3. 5. 1942 i první československý prapor, který byl založen rozkazem štábu III. operační oblasti národně osvobozenecých vojsk a partyzánských oddílů Chorvatska. [9] Dne 24. 6. byl prapor zařazen do sestavy 17. brigády, jež byla součástí 10. (později 28.) divize.

Do prvních bojů zasáhl první prapor v rámci bojů hlavních sil partyzánských jednotek v Sutjesce. V době, kdy Titovy jednotky vedly těžké boje o přežití, snažil se štáb partyzánských jednotek zapojit co nejvíce svých oddílů na celém území Jugoslávie do boje

proti okupantům a bránit tak zapojení dalších nepřátelských jednotek do boje proti hlavním silám partyzánů. Bojová cesta praporu tak začala 9. července 1943 u Koturiče a pokračovala v následujících dnech při přesunu jednotky k Sávě, kam dorazila 16. tohoto měsíce. Prapor kryl přechod jednotek brigády přes řeku a v bojích ztratil 12 svých bojovníků včetně velitele první roty Gustava Matějky. Ve střetech následujících dnů ukořistili vojáci praporu množství zbraní munice a dalšího materiálu. Svůj úkol splnili a vrátili se do Slavonie. Tam se prapor zapojil do bojů u Drenského Slatiniku, Drenje a Krndii. Po ukončení bojů byl prapor vyvážen ze 17. brigády a začal naplňovat kroky vedoucí k provedení reorganizace na samostatnou brigádu. Zároveň byl prapor přemístěn na Daruvarsko, tedy do prostoru s největší koncentrací Čechů a Slováků. Věhlas, který získal v bojích proti nepřátelům, vzbudil u krajanů zájem zapojit se do protifašistického boje. Počty praporu se zdvojnásobily a bylo možno přistoupit k formování brigády, která vznikla na základě rozkazu č. 16 štábu VI. sboru vydaného dne 26. 10. 1943. [10]

Brigáda měla tři prapory o celkovém počtu 289 Čechů a Slováků, 201 Srbů, 69 Chorvatů a 20 příslušníků jiných národů. [11] Velení a štáb byly mezinárodní, pouze první prapor, kterému velel Josef Kubíček, byl útvarem ryze českým. Ostatní prapory byly mezinárodní. Do bojů se brigáda zapojila v rámci XII. divize nejdříve v bojích o město Vitrovia a u Djakova a v Grašenici. V bojích získala nejen prestiž a zkušenosti, ale i značnou kořist. Ze statistické zprávy ze dne 21. prosince 1943 plyne, že brigádu tvořilo 571 mužů a 29 žen a ve výzbroji bylo 638 pušek, 5 samopalů, 1 protitanková puška, 34 kulometů různých typů, protitankové dělo, 3 lehké a 1 těžký minomet a 33 pistolí. [12] V zimě 1944 plnila brigáda zajímavý úkol, kdy zajišťovala přesun 40 vozů naplněných papírem do rotaček ze Slavonie do Banije. Celý přesun byl dlouhý 200 km a byl doprovázen nepřízní počasí a útoky nepřítele. Nejtěžší boje byly opět (tak jako v červenci roku 1943) vedeny při přechodu řeky Sávy, a to ve stejných místech, kde bojoval první prapor v srpnu 1943. Němci zde byli opět poraženi, ale za cenu ztrát na životech a řady raněných na straně brigády.

Další reorganizaci prodělala brigáda 25. února 1944 a po ní byla prakticky národní, tedy složená z Čechů a Slováků. Na jaře tohoto roku vedla brigáda boje s Němci, ustašovci a domobranou mezi Daruwarem a Časnou. Nejvýznamnějším střetem byl boj o Podravskou Slatin, při kterém byla jednotkami VI. sboru zlikvidována posádka v počtu 600 mužů. Po těchto bojích se jednotka stáhla do Daruvaru. V této oblasti plnila mimo jiné i významný úkol ochrany krajanů, při čemž byla průběžně doplňována z jejich řad. Tam se také zapojila do obrany území před jarní ofenzivou fašistů, do které bylo zapojeno 35 000 mužů a 100 tanků podporovaných letectvem. I v tomto případě se podařilo nepřátelské jednotky odrazit. V letních měsících roku vedla 1. brigáda ve spolupráci s dalšími jednotkami boj proti posádkám fašistů rozmístěných ve Slavonii. Nejtvrďší boje byly vedeny v srpnu v Kočenice, Markovce, Petrovo Vrchu a Polany, ve kterých byla mimo jiné sestřelena i dvě nepřátelská letadla. Dne 16. září byl osvobozen Daruvar a brigáda obdržela od našich krajanů bojovou zástavu. Na podzim se přesunula do blízkosti železniční trati Záhřeb-Bělehrad, kde prováděla diverzní akce narušující dopravu na této důležité dopravní tepně. Největší akcí slavonských partyzánů od začátku války byly boje o Našice ve dnech 18.-24. listopadu. Po bojích u Našic se do brigády přihlásila řada dobrovolníků ze slovenských obcí z okolí. To umožnilo vytvoření třetího praporu. Celkem měla koncem roku 1944 brigáda víc než 1000 vojáků, z nichž bylo 915 Čechů a Slováků.

Na konci roku 1944, kdy se do bojů v Jugoslávii zapojila postupující Rudá armáda, se změnila taktika fašistických jednotek. Německé jednotky se stáhly do velkých

měst a změnila je v pevnosti, které hodlaly bránit až do konce. 1. brigáda se zapojila do útoku v prostoru Djakovo-Osijek. Nepřítel zde ve značné míře používal tanky, proti nimž neměla brigáda adekvátní obranu. V těchto bojích se značně vyčerpala a v lednu roku 1945 se její činnost omezila na jednotlivé diverzní akce a na boje související s obranou osvobozených území před pronikajícími Němci. V těchto bojích padl velitel brigády a na jeho místo nastoupil Josef Růžička. Dalším úkolem slavonských jednotek bylo udržet strategické průsmyky a komunikace a bránit tak nepříteli manévrovat v týlu postupující fronty. V těchto bojích se příslušníci brigády setkali s 16. vojvodinskou brigádou, která byla převážně tvořena Slováky usídlenými v okolí Nového Sadu. Dne 6. února zahájil nepřítel frontální ofenzívu proti jednotkám v prostoru brigády. Měl několikanásobnou převahu, což přinutilo naše jednotky stáhnout se do hor. Situace byla velmi nepřehledná a útoky nepřítel pokračovaly. Do přímého boje zasáhl i velitel brigády, který dne 7. února padl při obsluze kulometu. Prapory brigády ustupovaly před tlakem nepřítel do Požežské kotliny, kde se rozptýlené jednotky brigády soustředily a posléze přešly do protiútku. Soustředěným úsilím všech jednotek 12. divize se podařilo nejprve vyčistit hory od nepřátel a následně prolomit obklíčení, ve kterém dosud bojovaly. Po těchto bojích byla brigáda opět odvelena na Daruvarsko, kde bránila před nepřítel osvobozená území. Posledním partyzánským pochodem brigády byl přechod fronty, který skončil 15. dubna u Drenjského Slatniku.

Dne 12. září nastoupili bojovníci 1. československé samostatné brigády Jana Žižky z Trocnova v Jugoslávii v Praze na Staroměstském náměstí, kde z rukou tehdejšího ministra obrany Generála Ludvíky Svobody převzali nejvyšší státní vyznamenání, které jim udělil prezident republiky Edvard Beneš. Tak skončila bojová cesta této jednotky. Brigádou, která se z původních několika desítek Čechů a Slováků působících v partyzánských jednotkách v Jugoslávii v roce 1941 rozrostla na útvar o téměř 1200 vojáků, celkem prošlo 3000 našich krajanů, z toho jich téměř 300 padlo a dalších několik set bylo raněných. [13]

Závěr

Příslušníci brigády byli představiteli poválečného Československa vyzváni k návratu do vlasti s tím, že se budou moci usadit především v obcích jižní Moravy, ze kterých byli odsunuti Němci a několik set jich se svými rodinami skutečně přišlo. V některých obcích tak tvořili poměrně významnou část česky mluvícího obyvatelstva. Jednalo se především o oblast v okolí městečka Miroslav na Znojemsku.

„Po skončení války se do Jiřic (Československo, okres Znojmo) přestěhovali krajané z Jugoslávie z okolí Daruvaru. Byli to příslušníci 1. československé brigády Jana Žižky z Trocnova v Jugoslávii se svými rodinnými příslušníky. První sem přijeli počátkem října 1945.“ [14]

Toto je jediná oficiální zmínka nalezená na webových stránkách obcí Znojemska o další kapitole působení „jugoslávských partyzánů“ v období, které bezprostředně následovalo po ukončení bojů ve Slavonii.

Podtitul článku zní *Opomíjená součást protifašistického odboje* a zdá se, že celá historie této brigády nese jakési stigma nezájmu. Naskýtá se otázka proč tomu tak je? Ale i další: Proč na stránkách Svazu protifašistických bojovníků najdeme celou řadu

článků zabývajících se prakticky všemi složkami odboje, ale o 1. brigádě v Jugoslávii autor nenašel ani zmínku? Proč se na webových stránkách obcí nedočteme nic o jejich znovu osídlování po poválečném odsunu Němců. Proč západní spojenci v průběhu druhé světové války pochopili význam Jugoslávie a jejího odboje proti Německu a my se tváříme jako by nebyl? Tyto a další otázky se nabízejí místo závěru. Odpověď bude možná jednoduchá: účast Čechů a Slováků v protifašistickém odboji vedeném protisovětsky orientovaným komunistou Titem se do zaběhnutého černobílého schématu našeho odboje nehodila a bohužel se zdá, že ani dnes nehodí.

Přesto, nebo možná právě proto, je nutné si připomenout i tuto opomíjenou složku našeho odboje, hrdiny, kteří neváhali vzít do ruky zbraň a v bojích položit i život za svobodu, kterou si dnes tak hlasitě užíváme.

Tento článek chápu jako osobní poděkování lidem kteří se zasloužili o naši svobodu a téměř se na ně zapomnělo. Mezi lety 1998 a 2001 jsem pracoval jako NOVÁK Znojmo a s některými z nich jsem se měl ještě možnost potkat.

Poznámky k textu a literatura:

- [1] **Království Srbsů, Chorvatů a Slovinců** (Království SHS), stát na Balkáně v jihovýchodní Evropě, který existoval mezi lety 1918-1941/5. Od r 1929 byl název státu Království Jugoslávie, 1943 vyhlášena Demokratická federativní Jugoslávie ze zbytků Království Jugoslávie, 1945 vyhlášena Federativní lidová republika Jugoslávie, 1963 Socialistická federativní republika Jugoslávie (SFRJ), 1992 Svazová republika Jugoslávie (federace Černé Hory a Srbska po odtržení Slovinska, Chorvatska, Makedonie a Bosny a Hercegoviny), 2003 soustátí Srbsko a Černá Hora, 2006 soustátí zaniká rozpadem na dva samostatné státy Srbsko a Černá Hora. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/SFRJ>.
- [2] ŠESTÁK a kol. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 442-443. ISBN 80-7106-266-9.
- [3] Tamtéž, s. 448-453.
- [4] Tamtéž, s. 451.
- [5] Sovětská taktika té doby se nazývala „jednotná fronta proti fašismu“. V praxi to znamenalo, že v místech, kde nekomunistický odboj byl silnější než komunistický, komunisté se měli podřídit vedení nekomunistického odboje. Tito i Mao Ce-tung se touto taktikou odmítli řídit, proto SSSR podporoval celou válku jak nekomunistické četníky, tak gen. Čankajška, nikoli Tita či Maa. Sovětská pomoc Titovým a Maovým komunistům byla jen symbolická. Největší pomoc poskytovala v boji proti Němcům Titovi Británie a Spojené státy. Sovětský svaz poslal k Titovi vojenskou misi až v r. 1944. Sovětské aktivity popouzealy Tita do té míry, že jednou dokonce odeslal do Moskvy telegram: „Když už nám nechcete pomáhat, alespoň nepřekážejte.“ In Soviet Policy in the Post-Tito Balkans, *Studies in Communist Affairs*, Vol. 4, 1979, Edited by Phillip A. Petersen, 157 str. [Washington, D.C.]: Department of Air Force, National Government Publication, str. 12.
- [6] ŠESTÁK, 2001, s. 461-463.
- [7] Tamtéž, s. 478.
- [8] Tamtéž, s. 491.
- [9] HOŘKÝ V. I. *československá brigáda NOV „Jana Žižky z Trocnova“ v Jugoslávii v boji proti fašismu*. Praha: FÚV Československého svazu protifašistických bojovníků, 1983, s. 21.
- [10] Tamtéž, s. 26.
- [11] Tamtéž, s. 27.
- [12] VOJÁČEK O. *Bojová cesta I. čs. brigády „Jana Žižky z Trocnova“ v Jugoslávii*. s. 11. Rukopis u autora článku.
- [13] Tamtéž, s. 21. Rukopis u autora článku.
- [14] *Webové stránky obce Jiříce*, dostupné na <http://www.jirice.cz/z-historie-obce/d-53/p1=60>.